

ÖRNEKLERLE TÜRK EDEBİYATI'NDA MEDHIYE

Arş. Gör. Reyhan KELEŞ
Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Türk İslam Edebiyatı Bölümü
reyhansemiz@mynet.com

Özet

Bir kimseyi ya da bir nesneyi övme anlamına gelen methiye Edebiyat Tarihi boyunca pek çok şâir tarafından sıkça kullanılmıştır.

Methiye, daha çok kaside nazım şekli ile yazılsa da diğer nazım şekillerinde de örneklerine rastlanmaktadır.

Biz bu araştırmamızda methiyenin genel olarak edebiyattaki yerini verdikten sonra başta kaside olmak üzere diğer nazım şekillerindeki örneklerini vermeye çalıştık. Bu örnekleri herhangi bir tasnif yapmadan farklı Divan Edebiyatı şâirlerimizden seçtik.

Anahtar Kelimeler: Methiye, nazım şekli, kaside.

WITH EXAMPLES IN THE TURKISH LITERATURE EULOGY

Abstract

Eulogy, which means praising anyone or any object, has frequently been used by a number of poets throughout literary history.

Even though Eulogy is written in ode verse form, examples are also seen in other verse forms.

In our study, having given its place in literature of eulogy first ode in general, we tried to give examples of poetry in other ways. We chose these examples from our different Divan Literature poet without any classification.

Key Words: Eulogy, verse form, ode.

GİRİŞ

Sözlükte, övme, övgü¹, birinin meziyetlerini dile getirme², bir şeyi veya kimseyi övme³ anlamındaki medh kökünün sonuna nisbet eki getirilerek yapılmış olan medhiyye kelimesi Divan Edebiyatı'nda bir anlatım tarzına verilen addır.⁴

Kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere göre methiye yazma geleneği İran'da başlamıştır. Sasani hükümdarları, saraylarında yaptıkları işleri şiirle hikâye eden ve kendilerini övmekle görevlendirilen kimseler bulundurmışlardır. Bunlar sarayda bir bakıma resmi görevi olan şâirlerdir. Daha sonraki çağlarda da bu gelenek sürdürülmüştür. Sultanlar, zamanın en ünlü şâirlerini saraylarına almışlar, onları her gittikleri yere götürmüşlerdir. Gazne Sultanları, özellikle Gazneli Mahmut, zamanın en seçkin İran şâirlerini sarayına almıştır. Onlara sultânü'ş-şuarâ, melikü'ş-şuarâ gibi ünvanlar vermiştir.⁵ Nitekim bu konuda Tahîrî'l- Mevlevî "Nazm ve Eşkâl-i Nazm" adlı eserinde şunları söylemiştir: "Sultan Mahmûd-ı Gaznevî'nin sarayında bir maiyyet taburu teşkil olunacak derecede şâir mevcûd imiş ki adedleri dört yüzü tecâvüz edermiş. Sultân-üş Şuarâ unvânı ile bunların reisi olan Unsûrî'nin derece-i servetini şundan anlamalı ki sofrta takımını altından, sacayağını gümüşten yaptırmış."⁶ Her ne kadar İran sahasında "medhiye dökme"⁷ geleneği Sultanlar tarafından desteklense de bir dönem Unsûrî ve Enverî gibi methiyeciler bu tavra karşı rahatsızlıklarını belirtmiş, hatta bazı şâirler methiyeciliğe tövbe bile etmişleridir. Nitekim Senâi-i Gaznevî, Ebu'l- Ferec-i Rûnî, Mes'ûd-ı Sa'd-ı Selmân, Seyyid Hasan-ı Gaznevî⁸ gibi şâirler methiyeciliğe tövbe eden şâirlerdendir.

Câhiliye Devri'nde de Araplar bu geleneği benimsemişlerdir.⁹ İslam'ın İran bölgesinde yayılmasından sonra doğan yeni Farsça şiirin Arap Edebiyatı te'siriyle esas nazım şekli kaside ve başlıca konusu methiye olmuştur. İslâmiyet'in doğuşuyla birlikte Mekke'de Hz. Peygamber'in varlığını duyan Meymun b. Kays el- A'şâ Müslüman olmamasına rağmen sırf mükâfata nâil olmak için methiye nazmetmiştir. Yalnız bu güçlü şâirin Müslüman olup İslam'ın kuvvet kazanmasını istemeyen Kureyşliler şâire çeşitli hediyeler vererek Müslüman olmasını engellemişlerdir. Methiye yazan şâirlerin mükâfatlandırılması gerektiği fikrine Hz. Ömer'de de rastlıyoruz. Nitekim o ve bazı sahabeler şâirlerin methiyeler karşısında başış almalarını hoşgörüyü karşılamışlardır. Kaynaklar başta Hassan b. Sâbit olmak üzere Kâ'b b. Mâlik, Abdullah b. Revâha gibi ilk Müslüman şâirlere beytül-

¹ Akkuş, 2007: 143; Pakalın, 1953: 435; Karaalioğlu, 1967: 104; Pala, 2007: 301.

² Durmuş, 2004: 406.

³ Akay, 1976: 73; Özkırımlı, 2004: 881.

⁴ Şimşek, 2008: 389.

⁵ Meydan Larousse, Methiye 1972: 680.

⁶ Cengiz, 1972: 50.

⁷ Büyük Larousse, Methiye 1986: 8071.

⁸ Çiftçi, 2004: 409.

⁹ Meydan Larousse, Methiye 1972: 680.

mâlden yardım sağlandığı bilgisini vermektedir.¹⁰ Yalnız yine de Hz. Muhammet ve Hulâfa-yı Râşidin döneminde methiyecilik fazla itibar görmemiştir.¹¹

Emeviler Devri'nde methiyeler, şâirlere verilen bol ve değerli hediyelerin etkisiyle daha da gelişerek Arap şiirinin en itibarlı türü haline gelmişlerdir. Abbasiler döneminde de başta halifeler olmak üzere devlet ricâlinin kapılarını şâirlere açmalarıyla bu gelenek aşırılık ve abartılarla dolu uzun methiyelerle devam etmiştir.¹² Bu durum İran Hükümdarları başta olmak üzere Emeviler ve Abbasiler'in methiye yazan şâirlere bol bol ihsân vererek bu tarz şiirin samimiyetten uzak, ölçsüz övgüler haline gelmesine sebep olmuşlardır.

Klasik Edebiyatımızda Hoca Neş'et gibileri müstesna, hemen her şâirin methiye yazdığı bilinmektedir. Bu övgülerde telmih ve teşbih yoluyla övülen kimse zenginlikte Kârûn'a, cömertlikte Hâtem-i Tay'a, gösteriş ve büyüklükte Dârâ'ya, kahramanlıkta Zaloğlu Rüstem'e benzer tutulmuşlardır.¹³ Örneğin Ahmet Paşa, Divan'ında "Der Medh-i Sultân Mehmed Hân" başlıklı "kerem" redifli kasidesinde şâir memduhunu, kerem ve ihsan sahibi, bağışlayıcı, insafli, affedici, zeki, ulu, yüce, soylu ve iyi huy gibi özellikleriyle övmüştür.¹⁴ İhsan almak için hemen her zaman methiye yazılmasına rağmen bilhassa tahta çıkış zamanlarında cülûsiye adıyla padişaha bu şiirler sunulmuştur. Methiyelerde övülen şahsın övgüye layık olup olmadığından ziyade aşırı mübalağalarla samimiyetsiz mefhum ve mazmunları tespit edilip yazılmıştır. Nitekim bu durum övülen kişinin, şâire câize adı verilen bir mükâfat vermesiyle daha da artmıştır. Câize olarak bir köy hatta bir bölgenin vergi gelirinin verildiği bile olmuşur.¹⁵ Bu konuda Tâhirü'l- Mēvlevî şunları söylemektedir:

"Bir kaside üzerine kendisine bir memleket vergisi i'ta dunmuş (verilmiş) yahut uhdesine birkaç nahiye temlik edilmiş (mülk olarak verilmiş) sitâyîş-kârân (övcüler) bulunduğunu tarihler yazıyor. Nef'i'nin İlyas Paşa vasfındaki kasidesine caize olarak bir at, bir köle, birçok eşyâ-yı nefise ile bin dane altın verildiğini bilmeseniz bile Nedim'in kaside inşad ederken (okurken) Damad İbrahim Paşa tarafından ağzına cevahir doldurulduğunu siz de işitmişsinizdir."¹⁶ Haluk İpekten de bu konuda şunları yazar: "Nef'i, özellikle İlyas Paşa'ya sunduğu kasideye karşı devir kaynaklarının 'bin duka altın, on top Frenk kumaş, on elbiselik kumaş, bir küheylan, bir Çerkez cariyeye, bir samur kürk ve ayrıca on katır yükü eşya' diye saydıkları ve yüklü bir servet sayılabilecek hediyeler almıştır."¹⁷

¹⁰ Durmuş, 2004: 406-407.

¹¹ Akay, 1976: 73.

¹² Durmuş, 2004: 407.

¹³ Akay, 1976: 73.

¹⁴ Akkuş, 2007: 144.

¹⁵ Akay, 1976: 73.

¹⁶ Cengiz, 1972: 50.

¹⁷ İpekten, 2004: 60.

Buna rağmen Ağâh Sırrı Levend'in de bahsettiği üzere her şâirin câize koparmak için kaside yazmadığını hatta divan şâirleri içinde Hoca Neş'et gibi hiç methiye yazmayanların da olduğu bilinmektedir.¹⁸ Ancak şunu da söylemek gerekir ki, câize aslında bir tür te'lif hakları kanunudur ve Peygamber Efendimiz'in bile huzurunda bir kaside okuyarak Müslüman olduğunu beyan eden ünlü şâir Ka'b b. Züheyr'e hırkasını ihsan ettiği bilinmektedir. Hatta bu tutum daha sonra adeta bir sünnet gibi telakki edilmiş ve övülen kişiler şâire câize vermeyi âdet haline getirmişlerdir. Câizenin revaçta olduğu yerler ise Emevî ve Abbâsî saraylarıdır. Ancak Osmanlı sarayında durum böyle değildir. Burada kaside yalnızca padişaha sunulmaz ve şâirlerin tek geçim vasıtası da câize değildir.¹⁹

Methiye 2 türdür. Yani ele aldığı konunun şekline göre methiye ikiye ayrılır:

1. Padişah, vezir, şeyhülislam vb. gibi zamanın ileri gelenlerini övmek için yazılan eserler,

2. Dört halifeyi, ashâb-ı kirâmı veya ayrı ayrı, yahut âriflerin kutbu sayılan velîleri meth için yazılan eserlerdir.²⁰ Halk şâirleri, bu tür şiirlere "ilâhi", aruz şâirleri "istigâse", mutasavvıf şâirler ise "istimdat" demişlerdir. İstigâse, dört halifenin, ashâb-ı kirâmın ve evliyâullahın rûhâniyetlerinden şefaât dileme ve onların her zaman ve her yerde kendilerine yardımcı olmalarını istemektir. Bundan dolayıdır ki Tekke mensubu şâirleri methiyelerini maddi bir beklenti karşılığında yazmazlar.²¹ Methiye halifeler içinde en çok Hz. Ebubekir ve Hz. Ali için yazılmıştır. Çünkü tarikatların çoğu bu ikisinden gelir. Örneğin Mevlevîler manevî olarak kendilerinin Ebubekir'den geldiklerini ileri sürerler ve Ebubekir'i Siddik adıyla anarlar. Hâlbuki ırk bakımından Türk olan Mevlana'nın bir Arap olan Ebubekir'e soy bakımından hiçbir ilişkisi olamaz. Bunlara ilaveten ölümler için yazılan methiyeler de vardır. Şâir ölüden bir menfaat bekleyemeyeceği için nazımda daha samimi ve daha gerçekçidir.²² Methiyeler sadece şahıslarla sınırlı tutulmamıştır. Cansız varlıklara da methiyeler yazılmıştır. Nitekim, Şeyh Gâlib'in Konya Mevlevîhânesi'nin yemekhânesi için yazdığı mukaddes görülen müesseseler²³, yine çoğu şâirimizin şahıslardan ayrı olarak saraya, bahçeye, Sadabat'a, tuğraya, vakte, çeşmeye ve daha pek çok nesneye yazdıkları methiyeler de vardır. Örneğin; Cevrî çeşmenin güzelliğinden övgüyle bahsettiği şu beyitte:

Meger her lûlesi bir çeşme-i dil-cûy-ı cennetdür
İder cârî müselsel âb-ı tesnîm-i musaffâyı (Tarih 22, 6)

¹⁸ Levend, 1984: 544.

¹⁹ Pala, 2007: 81.

²⁰ Güzel, 2006: 684; Dilçin, 2005: 263; Habib, 1942: 149; Edebiyat Ansiklopedisi, Methiye 1991: 199; Pala, 2007: 301.

²¹ Güzel, 2006: 685.

²² Gariboğlu, 42.

²³ Habib, 1942: 151.

diyerek, gönülleri çeken Cennet çeşmesinin adeta birbirlerine sarılan kubbelerinin görüntüsü altında durmaksızın akan suyunu bizlere tasvir eder ve şöyle devam eder²⁴:

Feyz-i rabbanî ile Cevrî didi târîhini
Ayn-ı tensîm ü musaffâ âb-ı dil-cûy u zülâl (Tarih 26, 4)

Cevrî, İstanbul'un en güzel mesire yerlerinden biri olan Çamlıca'yı överken de şunları söylemektedir:

Yeryüzünde gülşen-i cennet gibi zînet bulup
Oldı şâhâne mesîre dil-küşâ cây-ı safâ (Tarih 87, 5)

Cevrî, İrem bahçesini andıran muhteşem güzelliğiyle bir sarayın nasıl gönüller açtığını ise bizlere şöyle ifade etmektedir:

O zîbâ tarh ile bir dil-küşâ kasr-ı İremdür kim
Getürmüş bunda vaz itmiş felek aynı ile gûyâ (Tarih 39, 2)

İbrahim Paşa'nın yaptırdığı sebili överken Cevrî, onun saf, berrak, gönülleri ferahlatan temiz suyundan içenlerin, Hızır (A.S.) gibi ölümsüzlüğe ereceğini şu beyitiyle ifade eder²⁵:

Hızr-ı hâme yazdı bu ta'rîf ile târîhini
Selsebîl-i nâb u pâk âb-ı hayât-ı dil-küşâ (Tarih 15, 25)

Nedim, III. Ahmet'in tuğrasını överken de onun gönüller açan güzel bir şekle sahip olduğunu, görenlerin hayran kalıp gözlerini ondan alamadıklarını şöyle dile getirir²⁶:

Taâlallâh ne tavr-ı hûb u şekl-i dil-güşâdır bu
Ki her bir şivesi hayret verir baktıkça insâne (Kaside 37, 9)

Tüm bunlara ilaveten yine kaynaklarda rastladığımız bir başka övülen nesne de atlardır. Bu konuda meşhur diyebileceğimiz şâir Nef'î olmakla birlikte bu övgüye Cevrî'de de rastlıyoruz. Nitekim onun "Kaside-i Esbiyye Der Vâsf-ı Muşâhib Yûsuf Ağa Aleyhi'r- Rahme" başlıklı kasidesinin 5. ve 6. beyitlerinde bu övgüye şöyle yer verilmektedir:

²⁴ Keleş, 2008: 150.

²⁵ Keleş, 2008: 164.

²⁶ Keleş, 2008: 167.

Virüp bir esb-i zîbâ hâkden ref etdi himmetle
 İrişdi sakfına başum o demde çarh-ı vâlânun
 Eser yel mi disem ya hod akar su mı disem bilmem
 Ne gûna eylesem tâ'rifin ol esb-i sebük-pânun

Divan Edebiyatımıza İran yoluyla giren methiye²⁷ konuyu işleyişleri yönünden değerlendirildiğinde dört kısma ayrılan kasidenin bir bölümünün de adıdır. Girizgâh beytinden sonra yer alan methiye bölümü "maksad" veya "maksûd" olarak da ifade edilir. Methiyelerde kasidedeki gibi bölümler bulunmaz.²⁸ Burası asıl konunun anlatıldığı bölümdür. Kasidenin sunulacağı kişinin övgüsüne ayrılmıştır. Diğer bölümler methiyeye göre dizilmekte, onu hazırlayıcı ve tamamlayıcı bir fonksiyon üstlenmekte ve ona göre şekil almaktadır.²⁹

Klasik Türk Müziği'nde, bir kişiyi çoğu kez de dönemim padişahını öven bir şiir üzerine bestelenmiş sözlü bir yapıt³⁰ anlamına da gelen methiye genel olarak nazımla yazılmasına karşın nesirle de örnekleri verilmiştir.

Kasidelerde methiye bölümündeki dil diğer bölümlere nazaran daha ağırdır.³¹ Methiyeler kaside içerisinde her ne kadar nesip bölümünden sonra gelse de doğrudan methiyeyle başlayan kasideler de vardır.³² Hatta münacat, na't gibi Yüce Allah'ı, Peygamber'i öven bu türlerin baştan sona methiyeyle yazıldığı bilinmektedir. Yine şâirin kasideye fahriyeyle yani kendini överek başlayıp daha sonra memduhuna geçtiği örneklere de rastlanır ki Nef'i bu durumun en meşhur temsilcisidir.

Kasideler bazen eserin sunulduğu kişi adına göre adlandırılır. Başlıklar genelde Farsça'dır. "Der Sitâyîş-i; Der Medh-i Berây-ı Sultân; Bahariyye Der Medh-i..." ile başlayan kasideler methiyenin çokça işlendiği yerlerdir.

Genel anlamıyla her ne kadar bütün kasideler birer methiye olsa da mesnevi, gazel, musammat, terci-i bend, şarkı vb. gibi farklı nazım şekilleriyle de övgü örnekleri verilmiştir.³³

Buraya kadar methiyenin çeşitli kaynaklardan tanımına, tarihi seyrine, İran, Fars ve Türk Edebiyatı'ndaki yerine, kaside ile olan ilişkisine değindikten sonra başta kaside olmak üzere diğer nazım şekillerindeki örnekler vermek istiyoruz:

²⁷ Akay, 1976: 73.

²⁸ Akkuş, 2007: 143; Pala, 2005, s. 110.

²⁹ İsen-Macit vd., 2006: 209.

³⁰ Büyük Larousse,, Methiye 1986: 8071.

³¹ Akkuş, 2007: 145; Dilçin, 2005: 153.

³² Akkuş, 2007: 145.

³³ Akkuş, 2007: 145; Karaalioğlu, 1967: 104; Edebiyat Ansiklopedisi, Methiye 1991: 199.

1. KASİDE ÖRNEKLERİ

Divanlarda incelediğimiz kasidelerden yola çıkarak methiyeyle yazılmış olan örnekleri 3 grupta toplamak istiyoruz.

1.1. Kasidenin Bölümlerinden Biri Olan Methiye Örneği: Şeyhülislâm Yahya Divanı 5. kaside³⁴: Matla'ı;

Sâgar-ı zerrîn-i mihri çarh gerdân eyledi
Bülbül oldu mest-i gül çâk-ı giribân eyledi

olan kasidenin methiyeğe geçildiği beyit 13. beyittir. Toplam 23 beyit olan bu kasidenin methiyeğe ayrılan 13.-20. beyitler şöyledir:

- 13 Yakdılar meş`allerin nergislerün gülzârda
Var ise şâh-ı cihân meyl-i çerâgân eyledi
- 14 Hazret-i Sultân-ı Gâzî Hân Murâd ol şâh kim
Nev-bahâr-ı adli dünyâyı gülistân eyledi
- 15 Halk-ı `âlem sâye-i `adlinde hep âsûde-hâl
Ebr-i nisânî gibi ihsânı yek-sân eyledi
- 16 Yer yüzinde zulmet-i zulmi izâle itmege
Hak te`âlâ tîgini hurşid-i rahşân eyledi
- 17 Hazret-i Hak şöyle virdi havl ü kuvvet ana kim
Oldı nâfiz her ne kim emr itdi fermân eyledi
- 18 Rûbeh-i pür hîleveş kaçdı mukâbil olmadan
Hasm-ı dîna çün hücûm-ı şîr-i garrân eyledi
- 19 Karşuya bir kerre turmadı mukâbil olmadı
Heybet-i şemşîr-i kahrından hirâsân eyledi
- 20 Tîg-i kahrından hirâsân oldı baş göstermedi
Didiler havfından âheng-i Horâsân eyledi

Bu kasidenin teşbip bölümü ilk 12 beyittir. Bu bölümde işlenen tür bahariyedir ve tasvir tarzıyla yazılmıştır. Bizim asıl konumuz olan methiyeğe şâir 13. beyitte ipucu vererek giriş yapmış, 20. beyite kadar da devam etmiştir. Sultan Murat Han'ın methedildiği bu beyitlerden sonra şâir 21. ve 22. beyitte fahriyeye, 23. beyitte ise dua bölümüne yer vermiştir.

1.2. Kasidenin "Der Medh-İ, Der Sitâyîş-İ..." Gibi İsimler Almasına Rağmen Bütünüyle Methiyeğin İşlenmediği Örnekler: Bu örnekleri nesip yada teşbip bölümüne hammâmiyye, ıydiye, ramazâniyye, temmûziyye, kalemiyye gibi türlerle başlayıp methiyeğe devam eden örneklerden seçtik:

1.2.1. Cevrî Divanı'ndaki VIII. kaside³⁵: Nevrûziyye Der Medh-i Pâdişâh-ı Cihân Hazret-i Sultân İbrâhim Han Halled'e'llâhu Mülkehu

³⁴ Ertem, 1995: 10.

³⁵ Ayan, 1981: 76

Matla'ı

Eyleyüp âyîne-i çarhı mücellâ nev-rûz
Dehre gösterdi yine sûret-i zibâ nev-rûz

Olan kasidenin şu beyitleri methiyeye ayrılmıştır.

- 10 Hem ola devr-i hümayûn-ı şehinşâh-ı cihân
Ki nazîr olmaya eyyâmına illâ nev-rûz
- 11 Neyyir-i evc-i şeref hazret-i han İbrâhîm
Ki gören devrini ya 'îd sanur ye nev-rûz
- 12 Ol şehinşâh ki eger lutf ile fermân itse
Haşra dek her gün ider hükmini icrâ nev-rûz
- 13 Balsa ger feyz-i bahâr-ı çemen-i ma'deletin
Dâyimâ dehri kıla gülşen-i me'vâ nev-rûz
- 14 Rûzgâra nefes-i hulkı mürebbî olsa
İde her gonçeyi bir nâfe-i bûyâ nev-rûz

Teşbip bölümü nevrûziyye olan Cevrî'nin bu kasidesi toplam 18 beyittir. İlk dokuz beyti nevrûziyye türüne örnektir. 10.-14. beyitler arası ise şâirin Sultan İbrahim Han'dan övgüyle bahsettiği methiye beyitleridir.

1.2.2. Cevrî Divanı'ndaki xxiv. kaside³⁶: Kalemîyye Der-Sitâyîş-i Merhûm ve Magfûr Muhammed Paşa Eş-Şehir Bi-Diyârbekrî 'aleyh'r-rahme

Matla'ı

Yine ey hâme senünle açalum nutkâ zebân
İdelüm her birimüz hâlümüzi şerh u beyân

olan kasidenin methiyeye geçildiği beyitler şöyledir:

- 8 Sâbıkâ bir ser ü ser-defter-i erbâb-ı kerem
Bir 'Alî-cûd u Hasen-hulk u güzîn-akrân
- 9 Bir mühibb-i fukarâ merdüm-i dervîş-nihâd
Bir vefâ-dâr u safâ-bahş-ı kulûb-ı ihvân
- 10 Merd-i hoş-tâb'u suhan-fehm ü küşâde-meşreb
Yâr-ı erbâb-ı hüner hem-dem-i ehl-i 'irfân
- 11 Cem' olurlardı anun meclisine şâm u seher
Bî-tekellûf eger a'lâ eger ednâ yârân
- 12 Dil-nevâzâne idüp her birine cûd u kerem
Mümkün oldukça iderdi nice lutf u ihsân
- 13 Cümleden muhlîs-i dîrîne-i sıdk-âvareni
Dâyimâ eyler idi mahrem-i esrâr-ı nihân
- 14 İttihâd üzre idük fart-ı meveddetle temâm
Şöyle kim olmuş idük reşk-fezâ-yı dil ü cân
- 15 Ne recâ eylesem olurdu yeminde makbûl
Ne murâd itsem iderdi anı hâsıl ol ân
- 16 Kendüye itmiş idüm ehl-i kulûb-ı mâyil
Müteveccihler idi cânibine dervîşân

³⁶ Ayan, 1981: 105.

- 17 Çün bu ma'nâya anun kalbi şehâdet eyler
Da'vî-i sıdkumı isbâta yeter ol bürhân
18 Hâsılı bu ki bu âyîn bu uslûb üzre
İhtilâf eyledük ol zât ile bir nice zemân
19 Geldi bir dem ki felek döndi murâdınca anun
Oldı devletle emîrû'l-ümârâ-i zî-şân
20 Vakt-ı devletde yine eyleyüp izhâr-ı vefâ
Döstluk resmine irgürmedi hergiz noxsân
21 Lutfınun kankı birin 'add ideyim zîrâ kim
Bu fâkire olan eltâfına yokdur pâyân
22 Ol melek-sîret ü pâkîze-şiyem kim misli
Gelmedi nakş olalı levh-i vücûda insân
23 Ol cevhan-merd pesendîde-reviş kim eyler
Cümle mülke anı nasb eylese sultân-ı cihân
24 Ol sezâ-vâr-ı hükûmet ki gelür hakkından
Cümle mülke anı nasb eylese sultân-ı cihân
25 Ma'delet-kâr u kerem-pîşe Muhammed Paşa
Kâbil-i feyz-ı hıred kâmil-i sâhib-iz'ân

.....

- 37 Ol kadar 'âlem-i tecrîdde zevkum var kim
Reşk ider 'âleme her h'âce-i sâhib-sâmân
38 Az eger çok irişür zâd ü nasîbüm ne ise
Taleb-i rızık için olmam hele dâmen be-miyân
39 Kendümi kimseye bâr eyleyemedüm bu deme dek
Kendü bârum çekerem günc-i kanâ'atde hemân
40 Eylemez 'ârif olan fakr u fenâdan şekvâ
Her ne hâl ise ider gerçi bu sırrı pinhân
41 Lîk bir ehl-i keremden ana ikbâl olsa
Lutf ile hâtır-ı mahzûnını itse şâdân
42 Gâhî düşdükçe ana hâcetini 'arz eyler
Belki şol şerm ile kim olmaya teklîfi girân

Toplam 48 beyit olan Cevrî'nin bu kasidesinde ilk 7 beyit kalemle ilgili tasvirlerle ayrılmışken 8.-42. beyitler arasında şâir Muhammed Paşa'nın övgüsüne yer vermiştir. Muhammed Paşa'nın uzun uzun övüldüğü bu kaside de Cevrî her ne kadar 25. beyitte memduhun ismini zikretse de bu beyite kadar onu cömertlik, güzellik, temizlik, vefadar, gönül okşayıcı, dostaver, fakirlerin sevgilisi, kiskanılacak bir gönle sahip, lütufkâr, İrfan ehli, derviş yaratılışlı, güzel tavırlı, mert gibi vasıflarla övmüştür. Bu övgüler 42. beyite kadar da devam etmiştir.

1.2.3. Nedim Divanı'ndaki VIII. kaside³⁷: İbrahim Paşa'ya Medhiye Zımında Hammâmiyye

Nedim'in;
Sepîde-dem ki olup dîde hâbdan bidâr
Hurûşa başladı nâ-gâh serde dürd-i humâr

³⁷ Gölpınarlı, 1972: 38.

matla'lı kasidesinin methiyeye geçildiği beyitlerini vermek istiyoruz:

- 35 Dedi ki bir iki beytü'l-kasîde kim olmuş
Anunla hazret-i sadr-ı güzîne midhatkâr
- 36 Cenâb-ı hazret-i destûr-ı âsman-mesned
Ki mihr-i zâtına bir gerd bâliş-i zar-târ
- 37 Semiy-i cedd-i resûl-i Hudâ ki lûtfundan
Cihanda âteş-i endûh u gam olur gülzâr
- 38 Yegâne sıhr-ı güzîn-i halifetü'l- islâm
Vezîr-i a'zam u ekram müşîr-i pâk-tebâr
- 39 'Alîl-i mihnete cûd u sehâsı habb-ı zeheb
Marîz-i ye'se 'atâyâsı şerbet-i dinâr
- 40 Dokunsa çeşmi eger jeng-beste mir'âta
Yeşil çemen gibi neşv ü nemâ bulur jengâr
- .....
- 45 Zihî o kuvvet-i bâzû ki Hind-i garbîden
Zemîne etse eger nîzesin halîde çü mâr
- 46 Çıkup o demde ser-i nîze Hind-i şarkîden
Ederdi sadme-i yelmânı pây-ı râyı figâr
- 47 Cihan-penâh hidîvâ keremverâ sadrâ
Eyâ vezîr-i felek-bârgâh-ı mihr âsâr
- 48 Sen ol hidîv-i cihânsın kim ahd-i lûtfunda
Nigehbânlık eder âşiyân-ı bülbüle mâr
- 49 Sen ol yegâne-i devr-i zamânesin ki senin
Nazîrin olmadı meşhûd-ı dîde-i devvâr
- 50 Cihânı lûtf u mürüvvetle kâm-rân etdin
Cihânda kim alasin ber-sebîl-i istimrâr
- 51 Bu hüsn-i hulki ki etmiş Hudâ sana ihsân
Bu baht-ı tâlî'i k'etmiş felek sana îsâr
- 52 Mübeşşer ol ki senin'izz ü devlet ü câhın
Olur ziyâde bülend ü medîd leyl ü nehâr
- .....
- 59 Delîli olduğu çün hayr-ı 'âleme sâ'î
Cihânda dâim olur âftâb-ı feyz-âsâr
- 60 'Ale'l-husûs ki bu bende-i kerem-dîden
Bu çâkerin bu kemînen bu 'abd-ı zâr u nizâr
- 61 O denlû lutf u kerem gördü hazretinden kim
O lutfu görmedi ebr-i bahârdan gülzâr
- 62 Nedîm kendi kulun kendi müstmendindir
Unutma zerreni ey âftâb-ı feyz-âsâr

Tümü 73 beyit olan Nedim'in bu kasidesinde ilk 34 beyit hamam tasvirlerine yer verildiği için Hammamiye adını almıştır. Aslında müstehcen ifadelerle fazlasıyla müsait olan bu türde Nedim'in bu üsluptan uzak olduğunu görüyoruz. Kasidenin Damat İbrahim Paşa'nın övgüsüne ayrıldığı bölüm 35.-62. beyitler arasındır. Nedim memduhunu överken özellikle onun cömertliğinden, temiz meşrepliliğinden, huy güzelliğinden, cesaretinden sıkça bahsetmiştir.

1.2.4. Nedim Divanı'ndaki 1x. kaside³⁸: İbrahim Paşa'yı Medih Zımında Ramazâniyye

Nedim'in;

Bağteten sâbit olup gurre firâşında imâm
Hâb için yatmış iken etti terâvîha kıyâm

matla'lı kasidesinin methiyeye geçildiği beyitleri şöyledir:

- 23 Sonra alub elime ney-şeker-i kill-i teri
Olayım vasf-ı cihan-dâver ile şîrîn-kâm
- 24 Ya'ni hem-nâm-ı şeref-zâ-yi Halîl İbrâhîm
Ki cihan buldu onun lûtfu ile zîynet-i tâm
- 25 Âsmân-pâye hümâ-sâye vezîr-i a'zam
Sâhib-i seyf ü kalem mâlik-i nakz u ibrâm
- 26 Seyfidir bârika-i hırmen-i âşûb u fiten
Kalemi ebr-i bahâr-ı çemenistân-ı merâm
- 27 Addeder beççe-i sîmurgu şikâr-i lâgar
Hırmen-i sâha-i tedbîrde neşrettiği dâm
- 28 Çerhten pençe-i hurşîd adını mahvetdi
Pençe buyrultusunun şeş cihete saldıği nâm
- 29 Olsa ger bâd-ı semûm-ı sahatından pertâb
Ser-i bed-hânına tâ haşr yağardı samsâm
- 30 Olsa ger nâmiye feyz-i nazarından sîr-âb
Çeşm-i âhû bitirir bâğda nahl-i bādâm
- .....
- 37 Sensin ol cûd-ı müşehhas ki zuhûrunla senin
Buldu tûmâr-ı neseb-nâme-i himmet encâm
- 38 Derinin beste-kemer çâkeridir heft ahter
Şem'inin sûhte pervânesidir nüh ecrâm
- 39 İşte geldi der-i iclâline rû-mâl ederek
Ramâzâniyye kasideyle Nedîm-i nâ-kâm
- 40 Ger kusûru var ise afv kıl ey kân-ı kerem
Tâzedir nazmı eğer olsa da bî reng ü nizâm
- 41 Hoş gelir tab'a husûsâ ramâzan ayında
Bâde-i nev ne kadar olsa da nâ puhte vü hâm

Bu kasidede de Nedim yine Ramazan ayı ve Ramazan ayına has bir takım özelliklerden bahsettikten sonra 23. beyitten 41. beyite kadar Damat İbrahim Paşa'yı övmüştür.

³⁸ Gölpınarlı, 1972: 42.

1.2.5. Nedim Divanı'ndaki XI. Kaside³⁹: Sultân Ahmed'le İbrâhim Paşa'yı Medih Zımında Şitâiyye

Nedim kış tasvirleriyle başladığı kasidesine;

- 25 O ebruvânını seyreylesem gelir yâda
Miyân-ı pâdşeh-i dîne bend olan hancer
- 26 Cenâb-ı hazret-i Sultân Ahmed-i Gâzî
Derinde mihr ü kamerbende âsman çâker
- 27 Hesâb olunca eger mukbilân-ı dergâhı
Kalır 'utârid ü bircis hâric ez-defter
- 28 Ne geldi 'âleme anun gibi şeh-i zî-şân
Ne hod vezîri gibi safder-i zafer-yâb
- 29 Semiyî-i cedd-i Nebiyî-i kerîm İbrahîm
Yemîn-i devlet ü din âsaf-ı cihan-dâver
- 30 Karargâhıdır ol kasr-ı âsman-mesned
Ki 'izz ü devlet ana oldu bâliş ü bister
- 31 Sehâb-ı lûtfu eğer bahre etmese imdâd
Meşîme-i sadeft olmazdı mesken-i gevher
- .....
- 40 Müşîr-i şîr-i dilâ sadr-ı âsman-kadrâ
Eyâ vezîr-i mekârim-semîr ü Ferruh-fer
- 41 Sen ol hidîv-i cihânsın ki oldu ikbâlin
Sipihre mâye-i ziyet zemîne mâye-i fer
- 42 Felekde kaldı mı nâmın yazılmadık bir tâk
Zemînde kaldı mı medhin okunmadık bir yer
- 43 Zihî şüyû'-ı mekârim ki baççe-i bülbül
Eder terânedenden evvel medâyihin ezber
- 44 Rehîn-i minnet ü ihsânın oldu bâ y u gedâ
Cihânda lûtfuna kim kaldı olmamış mazhar
- .....
- 52 Bu sıdk-ı niyyet ü ihlâs sende kim vardır
Olur inâyet-i tevîk-i Hak sana 'asker
- 53 Hücûm-ı satvetin eyler olursa fermânın
Ferâz-ı Kâfî değil âsmân-ı zîr ü zeber
- 54 Heman hemîşe olup Hak sana mu'în ü zahîr
Ola merâtıb-i ikbâl gün-be-gün berter
- 55 Bu Rûm milketine olduğun gibi olasın
Bütün memâlik-i İrâna da ser ü server

beyitiyle devam ederek methiye bölümüne geçmiştir ve şâir 25. beyitten 55. beyite kadar Sultan Ahmet ve İbrahim Paşa'yı methetmiştir.

1.2.6. Son olarak Nef'i, Divanı'nda toplam 71 beyitten oluşan "Kaside-i İydiyye Der Medh-i Sultân Ahmed Hân"⁴⁰ başlıklı şiirinde ilk on sekiz beyti tasvir

³⁹ Gölpınarlı, 1972: 56.

⁴⁰ Akkuş, 1993: 72.

tarzında bahâriyeye 19. beyitten 50. beyite kadar da methiye bölümüne yer vermiştir. Kasidenin methiyege geçildiği beyitler şöyledir:

- 19 Hem rûz-i mübârek dem-i ıyd-i tarab-engîz
Hem devr-i cihân-dâver-i Cem-şevket ü şândır
- 20 Ol şâh-i mükerrerem ki kefi desti keremde
Hurşîd-i zer-efşân gibi meşhûr-i cihândır
- 21 Ol şâh-i kevâkib-haşem-i rûy-i zemîn kim
Devrân-i hümâyûnu şeref-bahş-i zamândır
- 22 Hân Ahmed o mâkân-i muzaffer ki hücûmu
İkbâl-i Sikender gibi iklim-sitândır
- .....
- 46 Ey şâh-i kerem-pîşe ki fikr-i nem-i lûtfun
Bahr-i suhana mâye-i feyz-i cereyândır
- 47 Ol feyz ile bir bahr-i revândır ki hayâlim
Emvâcî güher yerine seyyâre-feşândır
- 48 Seyyâre değil her biri bir cevher-i ulvî
Kim ana bahâ mâ-hasal-i kevn ü mekândır
- 49 Devrân ne bilir kadr-i dür-i nazmımı zîrâ
Ol devr edeli münkir-i erbâb-i beyândır
- 50 Sen bilsen olur kim dür ü gevherle hazînen
Deryâ-yi ma'ânî gibi bî-hadd ü kerândır

1.3. Kaside'nin Başlığı Der Medh-i, Der Sitâyîş-i vb. Olup Tamamen Methiyeyle Yazılan Örnekler: Ahmet Paşa'nın divanındaki "Der Medh-i Sultân Mehmed Hân"⁴¹ başlıklı 20. kasidesi (Kerem Kasidesi), toplam 35 beyit olup ilk 27 beyti methiye'dir. 28.-30. beyitler arası her ne kadar dua olsa da methiye yapıldığı için eser baştan sona methiye üslubuyla yazılmıştır:

Kerem Kasidesi

- 1 Ey muhîti keremün katresi 'ummân-ı kerem
Bâğ-ı cûd ebr-i kefünden tolu bârân-ı kerem
- 2 Matla'-ı subh-ı zafer mihr-i zekâ ebr-i hayâ
Felek izz ü 'alâ dâver-i devrân-ı kerem
- 3 Tâc bahş-ı ser-i sultân-ı salâtin-i cihân
Zînet-i taht u nigîn Hazret-i sultân-ı kerem
- 4 Zill-ı Hakk Şâh Muhammed ki işiği gökinün
Kem-terin ılduzı olur meh-i tâbân-ı kerem
- 5 Ayağı toprağıdur cevher-i iksir-i hayât
Âsitânı tozıdur sürme-i a'yân-ı kerem
- 6 Açılır hulk-ı nesîmiyle gül-i gülşen-i cûd
Bezenür lutfi zülâliyle gülistân-ı kerem
- 7 Bahr-ı ahzar ne durur kulzüm-i cûdında habâb
Katre-i feyzi nedür ebr-i dür-efşân-ı kerem

⁴¹ Tarlan, 1992a: 68.

- 8 Bî-kuyâs olalı ihsânların ey hüccet-i cûd
Kâtı oldı cedel-i haşmunı bürhân-ı kerem
- 9 Kefi bir demde nisâr itdüği gencin oşrin
Haşre dek vezni demez kefe-i mizân-ı kerem
- .....
- 23 Sen Süleymân'ı ne dille öge bir mûr-ı za'if
Getüre nutka meger lutfun ile anı kerem
- 24 Husrevâ pâreledi cevri eli sabrum yakasın
Dest-gîr olsa demidür bana dâmân-ı kerem
- 25 Midhatün bülbülünü gam kafesine koma kim
Hayfdur tûtiye zehr ey şeker-istân-ı kerem
- 26 Ekremü'l-halksın ey vâsita-i ikd-i kirâm
Her le'îmün sözin işitme budur şân-ı kerem
- 27 Kul hatâ kılsa n'ola afv-i şehensâh kanı
Tutalım iki elüm kanda imiş kanı kerem
- 28 Umaram cürmümi gark itmeğe rahmet suyına
Mevc-i ihsânun ile cûş ide 'ummân-ı kerem
- 29 Bir kara toprağam ihyâ-yi memât itmek için
Yağsa cûdın bulıdından n'ola nîsân-ı kerem
- 30 Nice k'iklîm-i mürüvvetde geçe hükmi vefâ
Nice k'eyvân-ı 'atâda tura dîvân-ı kerem
- 31 Nice k'insân ola 'âlemde 'abîdü'l-ihsân
Nice kim ola cihân tâbi'-i fermân-ı kerem
- 32 Dest-i ihsânun ile yapıla bünyâd-ı sehâ
Pâye-i kadrün ile yucala eyvân-ı kerem
- 33 Nice kim Ka'be müsâfirlerini lutf-ı İllâh
Rahmeti hânına her sâl ide mihmân-ı kerem
- 34 'İd-i ferhundene kurban ide a'dânı felek
Sen ehîbbâna buyur âb-ı sehâ nân-ı kerem
- 35 'Ömr-i hasmun ire târih gibi pâyâna
Nâmünü nâme-i ikbâl ide 'unvân-ı kerem

Bu başlık altına fahriye, münacat, na't türleriyle yazılan şiirleri de almak istiyoruz. Nitekim saz şâirleri Cenab-ı Hak'la Hazreti Peygamber'den başka herkes hakkında yazılan şiirlere "medhiye" namını verseler de bunlar bir övgü bildiren şiirlerdir ve methiyeyle yazılmışlardır.⁴² Her ne kadar bu kasideler Der Medh-i ile başlamasa da münacat ve tevhidlerde baştan sona Yüce Allah'ın varlığı birliği; na'tlerde de Hz. Peygamber övülmektedir. Son olarak fahriyelerde methiye yapıldığı için şâir her ne kadar kendisini övse de methiye üslubunu kullanmaktadır.

Fuzuli'nin su, Nef'i'nin "sözüm", Nâbi'nin, Gâlib'in "efendim" redifli kasideleri na't türündeki en güzel örnekler arasındadır.

Fahriye denilince ilk akla gelen Nef'i'nin bu türde pek çok örneği vardır. Divanındaki fahriye başlıklı şiir baştan sona methiyeyle yazılmıştır. Bunlarla birlikte

⁴² Pakalın, 1953: 435; Edebiyat Ansiklopedisi, Methiye 1991: 183.

bahariyye, bayramiyye, beldenname, cülusiyye, dariyye, esbiyye, kasriyye, ramazaniyye, şitaiyye, temmuziyye, vilayetname vb. gibi pek çok türün içerisinde hatta mersiyelede bile methiyyeye rastlamak pek tabidir.

2. GAZEL ÖRNEĞİ

Nef'î'nin 132. gazeli⁴³ baştan sona savaşa katılan bir grubu över tarzda yazılmıştır. Gazel şöyledir:

- 1 Leşker-i müjgânı kim bir Kahramândır her biri
Gamzesiyle ceng eder sâhib-kırândır her biri
- 2 Günde bir kan eylemek çok mu o hûnî gözlere
Gördüğüne rahmı yok bi- emândır her biri
- 3 Gamzeler hod çâkçâk etmekte dâim dilleri
Söyleşilmez tut ki şemşîr-i zebândır her biri
- 4 Âteşîn dillerle pür-tâb ol kadar gîsûları
Gûyiyâ bir ejder-i âteş-feşândır her biri
- 5 Âferîn Nef'î yine tab'-ı gazel perdâzına
Penc-beytin nüsha-i sihr-i beyândır her biri

3. MESNEVİ ÖRNEĞİ

Necâti Bey'in "Medh-i Padişah-ı A'zam ve Sultân-ı Mu'azzam Sultân İbnü's-Sultân Bâyezîd Hân İbn-i Muhammed Hân"⁴⁴ başlıklı mesnevisi Mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir mehdiye örneğidir.

Bu mesnevinin birkaç beyiti şöyledir:

- 1 Pes ez farz u sünen vallâhi vallâh
İbâdet ister ister isen midhat-i Şâh
- 2 Senâ vü mehdini etmek muvâfık
Olur hem dine hem dünyâyâ lâyık
- 3 Olaldan Şâh dünyâyâ halife
Dahiye beglik adıdır sakife
- 4 Anun mehdini âdet etti mutlak
Diyenler Tanrı bir Peygamberi hak
- 5 Dilersen kim eresin her ümide
Du'âlar eyle Sultân Bayezîde
- 6 Çü lûtfu Hızrdır hulku Muhammed
Mesîhâ gibi olsun ömrü sermed

.....

- 18 Güneşsin zerreden artık kulun var
Olursan tâlib-idevlet yolun var
- 19 Çü devlet benden ola baht yoldaş
Sa'âdet tâcı hakkın ola bin baş
- 20 Sa'âdet şâh-bâzın koluna al
Segirdip sağın ile soluna sal

⁴³ Akkuş, 1993: 344.

⁴⁴ Tarlan, 1992b: 36.

- 21 Şikârandır cihânın merg-zârı
Bilirsin kim sever begler şikârı
22 Güneşsin aylandır himmet atın
Ki himmetle alınır baht satın

Yine Nedim'in "Kapudan Mustafa Paşa'yı Medih ve Vefa Bağına Övüş"⁴⁵ başlıklı mesnevisi methiye örneğidir.

4. TARDİYE ÖRNEĞİ

Nedim'in "İbrâhim Paşa'nın Kapudan Paşa Evine Gelişi Dolayısıyla Musammat"⁴⁶ başlıklı şiiri baştan sona methiyeyle yazılmış bir tardiye örneğidir.

İbrahim Paşa'nın Kapudan Paşa Evine Gelişi Dolayısıyla Musammat

Hoş geldin eyâ hidîv-i Ekrem
Lutfunla gönüller oldu hurrem
Şâd oldu mekâriminle 'âlem
Her güne meâ'sirin dem-â-dem
Ârâyiş-i 'arsa-i cihandır

Âhir kalemim olup murahhas
Kıldı bu hitâbı bana muhtas
Ayrılma bu bâbdan ayak bas
Ancak bu cihânda sana mahlas
Bâb-ı himem-i hudâyegandır

5. ŞARKI ÖRNEĞİ

Nedim Divanı'ndaki IV. şarkı⁴⁷yi örnek verebiliriz:

İyd erişsin bâis-i şevk-i cedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre İyd olsun da gör
Gûşe gûşe mihrlere mehler bedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre İyd olsun da gör

Görüldüğü gibi şarkıda Nedim her ne kadar sevdiğine seslense de genelde Eyüp Sultan civarındaki Kâğıthane semti olarak bilinen Sadabat'ı övmüştür.

6. TERKİB-İ BEND ÖRNEĞİ

Şeyh Gâlib'in isminden de anlaşılacağı üzere "Der Sitâyiş-i Reisü'l- Küttâb-ı Esbak Râşid Efendi Rahmetullâhi Aleyh"⁴⁸ isimli 7. terkîb-i bend'i methiyeyle yazılmıştır.

⁴⁵ Gölpinarlı, 1972: 238

⁴⁶ Gölpinarlı, 1972: 225.

⁴⁷ Gölpinarlı, 1972: 344.

⁴⁸ Okçu, 1993: 330.

Der Sitâyiş-i Re'isü'l- Küttâb-ı Esbak Râşid Efendi Rahmetu'llâhi Aleyh

- 1 Sad bârekallâh şeref-âmûz-ı dâverî
Etdin tamâm şâdrevân-ı peyâamberî
- 2 'Aşr-i Muharrem içre revân edip âb-ı sâf
Muhkemledin mahâbbet-i şebbir ü Şepperi
- 3 Bu hastelik mîzâcına gûyâ hediyeedir
Makbûle geçdi sevdüğün evlâd-ı Hayderi
- 4 İhyâ edüp vilâyetimiz tekyemizle hep
Sîrâb-ı cûdın oldu cihân teşne-lebleri
- 5 Şimdi garaz sahîh-i mîzâc-ı latîfidir
Zirâ bu rûha dâ'ir 'ilâc-ı latîfidir

7. KITA ÖRNEĞİ

Gâlib'in şu kıtası Mevleviliği, Mesnevi'yi öven bir örnektir

Şarîhdedir hakâyık-i esrâr-ı Mesnevî
Olmuş sözü müfessir-i Kur'ân-ı ma'nevî
Gül menba'ında zezem-i 'irfânı eyle nûş
İsmâ'il oldu rehber-i sâlik-i ma'nevî⁴⁹

8. RÜBÂİ ÖRNEĞİ

Gâlib'in şu rubâileri Hz. Ali vâsfinda yazılmış onu metheden örneklerdendir:

Ey pâdişâh men onâ mevlâhü 'Alî
Hurşîd-i cemâl Ahmede mâh 'Alî
Bil râzî vü Murtaza vü merzi kimdir
Vallâhi 'Ali ve sümme bi'llâhi 'Alî

Ey mazhar u hem muzhır-ı esrar-ı 'Alî
İsnâ 'aşerin hayline serdâr 'Alî
Anlar ki Hüseyin ü Mûsâ ü Ca'ferdir
İki Hasan üç Muhammed ü çâr 'Alî⁵⁰

Yine Gâlib'in şu rubâi'sinde şâirin Mevlânâ'dan övgüyle bahsettiği aşikârdır:

Ey kâşif-i esrâr-ı Hudâ Mevlânâ
Sultân-ı fenâ şâh-ı bekâ Mevlânâ
'Aşk etmededir hazretine böyle hitâb
Mevlâ-yı gürûh-ı evliyâ Mevlânâ⁵¹

⁴⁹ Okçu, 1993: 950.

⁵⁰ Okçu, 1993: 970-971.

⁵¹ Okçu, 1993: 971.

9. BEYİT ÖRNEĞİ

Gâlib'in;

Bu bâb-ı nev kudûmün arzu eyler Selîm Hânım
İki dest-i recâ-peyvestidir Beyhân Sultânın⁵²

Cilvegâh oldu mihre subh-ı celî
Kûh-ı billûra çıkdı sanki 'Alî⁵³

beyitleri de methiyenin işlendiği beyit nazım şekliyle yazılmış şüirlere örnektir.

SONUÇ

Buraya kadar nazım şekilleriyle methiyenin işlendiği örnekleri farklı şâirlerden vermeye çalıştık. Sekiz nazım şekliyle örneklendirdiğimiz methiyeye diğer nazım şekillerinde de rastlamak mümkündür. Çünkü mısranın olduğu her yerde, her an, bir şahıstan ki bu ister şâirin kendisi, ister vezir, padişah, ağa, sevgili olsun övgüye yer verilebilir. Nitekim övülenin her zaman bir şahıs olmadığı gerçeğini de dikkate alırsak, çok zengin bir kaynakla beslenen divanlarımızda bir nesneden dahi övgüyle bahsedileceği gerçeği karşımıza çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- AKAY, A. Nihat, (1976), *Methiye*, Türk Ansiklopedisi, C. 24, Ankara.
- AKKUŞ, Metin, (2007), *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası (Edebi Türler ve Tarzlar)*, Erzurum: Fenomen Yay., 2. bs.
- AKKUŞ, Metin, (1993), *Nef'î Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.
- AYAN, Hüseyin, (1981), *Cevrî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divânın Tenkidli Metni*, Erzurum: Atatürk Üniv. Basımevi.
- CENGİZ, Halil Erdoğan, (1972), *Divan Şiiri Antolojisi*, İstanbul : Bilgi Yayınevi.
- ÇİFTÇİ, Hasan, (2004), *Medhiye (Fars Edebiyatı)*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. XXIX, İstanbul.
- DİLÇİN, Cem, (2005), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 8. bs.
- DURMUŞ, İsmail, (2004), *Medhiye*, Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C. XXIX, İstanbul.
- ERTEM, Rekin, (1995), *Şeyhülislam Yahya Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.
- GARİBOĞLU, Kemal, *Edebiyat Bilgileri*, Ankara: Gariboğlu Yay., 4. bs.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, (1972), *Nedim Divanı*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 2.bs.

⁵² Okçu, 1993: 1000

⁵³ Okçu, 1993: 1013.

- GÜZEL, Abdurrahman, (2006), *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yay., 3. bs.
- HABİB, İsmail, (1942), *Edebiyat Bilgileri*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İPEKTEN, Haluk, (2004), *Nef'î Hayatı Sanatı Eserleri*, Ankara: Akçağ Yay., 4. bs.
- İSEN, Mustafa – MACİT, Muhsin vd., (2006), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yay., 4.bs.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal, (1967), *Medhiye*, Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü, Ankara: Okat Yayınevi, 2. bs.
- KELEŞ, Reyhan, (2008), *Şeyhülislâm Yahyâ, Cevrî Nedîm Dîvânlarında Gönül*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- LEVEND, Agah Sırrı, (1984), *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 4. bs.
- Methiye, (1972), *Meydan Larousse*, C. 8, İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Methiye, (1991), *Edebiyat Ansiklopedisi*, Milliyet.
- Methiye, (1986), *Büyük Larousse*, C. 13, İstanbul: Gelişim Yay.
- OKÇU, Naci, (1993), *Şeyh Galib (Hayatı, Edebî Kişiliği, Şiirlerinin Umûmî Tahlili ve Divânın Tenkidli Metni)*, C. I,II, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- ÖZKIRIMLI, Atilla, (2004), *Ansiklopedik Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, (1953), *Methiye*, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, c. II, İstanbul.
- PALA, İskender, (2007a), *Caize*, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yay., 15. bs.
- PALA, İskender, (2007b), *Medhiye*, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yay., 15. bs.
- PALA, İskender, (2005), *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Kapı Yay., 7. bs.
- ŞİMŞEK, Selami, (2008, Eylül), "Türk Edebiyatında İbnü'l-Arabî Medhiyeleri Üzerine Bir İnceleme", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi (İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-1)*, S. 21, s. 389-425.
- TARLAN, Ali Nihat, (1992a), *Ahmet Paşa Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.
- TARLAN, Ali Nihat, (1992b), *Necati Beg Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.